

**НАҚШИ СИЁСАТИ МОНЕТАРӢ ДАР
МУЪТАДИЛГАРДОНИИ
МАКРОИҚТИСОДӢ: ЧИҲАТИ
НАЗАРИЯВӢ**

Маҳмудов Маъруфҷон Қ. - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент, мудири кафедраи назарияи иқтисодии ДДҲБСТ

**РОЛЬ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ В
МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ
СТАБИЛИЗАЦИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ
АСПЕКТ**

Махмудов Маъруфҷон Қ. - кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой экономической теории ТГУПБП

**THE ROLE OF MONETARY POLICY IN
MACROECONOMIC STABILIZATION:
THEORETICAL ASPECT**

Makhmudov Marufjon Q. - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Economic theory under TSULBP

Калидвожаҳо: Ҷумҳурии Тоҷикистон, нақши сиёсати монетарӣ, муътадилгардонии макроиқтисодӣ, чиҳати назариявӣ, вариантҳои муътадилгардонии макроиқтисодӣ, иқтисодиёти ҷаҳонӣ, низоми муомилоти пулӣ.

Мақола роҷеъ ба масоили омӯзиши нақши сиёсати монетарӣ дар муътадилгардонии макроиқтисодӣ: чиҳати назариявӣ баҳшида шудааст. Қайд карда шудааст, ки табиатан муътадилгардонии макроиқтисодӣ самти зарурии фаъолияти давлатиро ифода мекунад, ки дар низоми иқтисодии гуногун ташақкул ёфтааст. Бояд гуфт, ки консепсияи сиёсати монетарӣ низоми афкорҳои ба мақсадҳо, масъалаҳо ва фишанҳои он дар бар мегирад, ки онҳо дар асоси муносибатҳои методологӣ ба муаммоҳои макроиқтисодии қабулшуда, инчунин дар тавсири муайяни низоми муомилоти пулӣ ташақкул меёбанд. Ҳамчунин, фаъолияти мамлакатҳо дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ таҷрибаи бойи истифодабарии вариантҳои муътадилгардонии макроиқтисодиро ҷамъоварӣ кардааст.

Хулоса, дар шароити муосири тараққиёти иҷтимоӣ-иқтисодии Тоҷикистон муътадилгардонии молиявӣ ба сифати мақсади асосии сиёсати монетарӣ баромад мекунад. Пеи аз ҳама ин хислат дар таъминоти муътадили асъори миллӣ ба назар мерасад.

Ключевые слова: Республика Таджикистан, роль денежно-кредитной политики, макроэкономическая стабилизация, теоретический аспект, варианты макроэкономической стабилизации, мировая экономика, валютная система.

В статье рассматриваются вопросы исследования роли денежно-кредитной политики в макроэкономической стабилизации: теоретический аспект. Отмечается, что макроэкономическая стабилизация является необходимым направлением деятельности государства, сформировавшегося в иной экономической системе. Следует отметить, что понятие денежно-кредитной политики включает в себя систему представлений о ее целях, проблемах и инструментах, которые формируются на основе методологических подходов к принятым макроэкономическим проблемам, а также определенной интерпретации денежно-кредитной системы. При этом в деятельности стран мировой экономики накоплен богатый опыт, направленный на использование вариантов макроэкономической стабилизации.

В заключение, в современных условиях социально-экономического развития Таджикистана финансовая стабилизация считается основной целью денежно-кредитной политики. Прежде всего, соответствующие характеристики проявляются в стабильном приросте национальной валюты.

Key-words: Tajikistan Republic, role of monetary policy, macroeconomic stabilization, theoretical aspect, options for macroeconomic stabilization, world economy, monetary system.

The article dwells on issues beset with the study of the role of monetary policy in macroeconomic stabilization: theoretical aspect. It is noted that macroeconomic stabilization is considered to be as a

necessary streamline of state activity formed in a different economic system. It is worth mentioning that the notion of monetary policy includes the system of ideas on its goals, issues and tools, which are formed based on methodological approaches to accepted macroeconomic problems, as well as on a certain interpretation of the monetary system. In reference to it, the activity of countries in the world economy has accumulated rich experience aimed at usage of macroeconomic stabilization options.

In conclusion, under modern conditions of socio-economic development of Tajikistan, financial stabilization is considered to be the main goal of monetary policy. First of all, the relevant characteristics is seen in the stable supplements of national currency.

Табиатан муътадилгардонии макроиктисодӣ самти зарурии фаъолияти давлатиро ифода мекунад, ки дар низоми иктисодии гуногун ташаккул ёфтааст. Муътадилгардонии макроиктисодиро ҳамчун фаъолияти давлатӣ муайян намудан мумкин аст, ки барои таъмини рушди иктисодӣ, шуғли пурра ва сатҳи маътадили нархҳо равона карда шудааст.

Концепсияи муътадилгардонии макроиктисодӣ дар маҷмӯъ чунин ҳолати иктисодиёти миллиро тавсир медиҳад, ки инкишофи баробарвазнии иктисодиётро дар назар дорад. Мувофиқан, концепсияи сиёсати монетарӣ низоми афкорҳоро ба мақсадҳо, масъалаҳо ва фишангҳои он дар бар мегирад, ки онҳо дар асоси муносибатҳои методологӣ ба муаммоҳои макроиктисодии қабулшуда, инчунин дар тавсири муайяни низоми муомилоти пулӣ ташаккул меёбанд¹.

Мувозинатӣ дар низоми иктисодӣ, ки дар асоси худтанзимшавии иктисодиёт пойдор мегардад, метавонад бо сатҳи баланди бекорӣ ва таварруми баланд тавсиф карда шавад. Зеро таваррум ва бекорӣ дар марҳилаҳои бӯҳронҳои иктисодӣ бештар ифода меёбанд, аз ҳамин сабаб сиёсати барои муътадилгардонии макроиктисодӣ равона шударо мумкин аст ҳамчун фаъолияти давлат доир ба бартараф намудани ҳодисаҳои бӯҳронӣ маънидод кард.

Муътадилгардонии макроиктисодӣ дар шароити муосир хусусиятҳои муайяно ифода мекунад. Дар аввал, он барои бартараф намудани на танҳо ҳодисаҳои бӯҳронӣ ҳамчун марҳилаи сикли иктисодӣ равона карда мешавад, ки барои мамлакатҳои дорои муносибатҳои бозорӣ хос буда, инчунин баҳри рафъи оқибатҳои бӯҳрони трансформатсионӣ дар кишварҳои пасошӯравӣ низ зарур мебошад. Дуюм, барои кишварҳои пасошӯравӣ, ҷӣ тавре ки инкишофи иктисодиёти онҳо нишон медиҳад хислати махсуси номуътадили макроиктисодӣ хос аст. Сеюм, муътадилгардонии макроиктисодӣ дар шароити муосир бо худ на танҳо маҷмӯи чораҳои иктисодӣ, инчунин таъмини натиҷаҳои муайяни тағйирёбии нишондиҳандаҳои макроиктисодиро дар бар гирифта, ҳамзамон ташаккули муносибатҳои нави иктисодиро, ки унсурҳои низоми пешина ва ташаккулёбандаро дар бар мегирад. Дар ин чода муътадилгардонии макроиктисодӣ на танҳо хислати функционалӣ, балки хислати гузаришро низ дорад. Он ба гузариш аз як низоми иктисодӣ ба дигар низоми иктисодӣ мусоидат намуда, бо худ унсурҳои зарурии ҳама гуна дигаргуниҳои низомиро дар иктисодиёт ифода мекунад.

Ба тавсифоти умумии муътадилгардонии макроиктисодӣ нигоҳ накарда, маҷмӯи унсурҳои дар он ифодаёбанда, инчунин марҳилаҳои давомноки амалигардонии онҳо аз ҳамдигар фарқият доранд. Вобаста аз ин ҷиҳат ду варианти муътадилгардонии макроиктисодиро дар замони муосир ҷудо кардан мумкин аст. Яке аз вариантҳои муътадилгардонии макроиктисодиро ҳамчун либералӣ, монетаристӣ муайян кардан мумкин аст, ки дар ин чо алоқамандии муътадилгардонии макроиктисодӣ бо сиёсати табaddулотии иктисодӣ дар назар дошта шудааст. Дар чунин ҳолат муътадилгардонии

¹ Бурлачков, В.К. Макроэкономика, монетарная политика, глобальный кризис. М.: Либроком. - 2013. - 240 с.

макроиктисодӣ пеш аз ҳама бо таркиби молиявии он алоқаманд аст. Чунин вариант метавонад ҳамчун муътадилгардонии молиявӣ муқаррар гардад.

Варианти дуҷоми муътадилгардонии макроиктисодӣ бе восита ба пешравти иқтисодии истеҳсолии мамлакат ва азнавсозии сохтори он таъҷиб мекунад. Варианти мазкур мумкин аст, ҳамчун самти сохторӣ-истеҳсоли тавсиф карда шавад, ки дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар намуди афзалиятнок ва ё соф амалӣ нашуд буд. Инчунин бояд қайд намуд, ки вариантҳои омехта низ вуҷуд доранд, ки дар он ин ду вариант бо ҳамдигар алоқаманд бошанд ва дар шакли комбинатсияҳои имконпазир аён гарданд.

Дар ҳама гуна вариантҳои муътадилгардонии макроиктисодӣ, таркиби молиявии он, яъне муътадилгардонии молиявӣ мавқеъи хосро ишғол менамояд. Одатан ду намудани муътадили молиявиро аз ҳамдигар фарқ мекунад: ортодоксали ва гетеродоксали¹. Хислати умумӣ дар ин намудҳои муътадилгардонӣ дар он зоҳир мегардад, ки дар онҳо ба барномаи зиддитаваррумӣ диққати марказӣ зоҳир карда бо фарқиятҳои муайян зоҳир карда мешавад.

Дар ҳолати намуди ортодоксали таркиби молиявии муътадилгардонии макроиктисодӣ диққати асосӣ ба пурзӯр намудани сиёсати бучетӣ ва монетарӣ зоҳир карда мешавад. Чунин намуди чораҳои муътадилгардонанда истифодаи чораҳоро доир ба маҳдуд намудани эмиссияи пулӣ, баланд намудани мизони ҳисобии фоиз (мизони бозтамвил), баланд намудани меъёри захираи ҳатмӣ, фурӯши қоғазҳои қиматноки давлатӣ дар бозори дуҷуминдараҷа ва ғайраҳоро дар назар дорад, яъне дар ин ҷо сухан оид ба амалигардонии сиёсати “пулҳои қимат” меравад. Муносабатҳои мазкур ба таркиби молиявӣ муътадилгардонии макроиктисодӣ вобаста аз интиҳоби муътадилкунандагони иқтисодӣ ду намуди асосӣ доранд. Дар ҳолати якум, механизми пулӣ интиҳоб карда мешавад, ки дар асоси он усулҳои монетарии сиёсати пулию-қарзӣ баромад мекунад, ки ба сиёсати боздорандаи фискалӣ ва монетарӣ дар ҳолати қурби асъори шинокунанда асос меёбанд, ки ҳангоми он дар асоси чораҳои зиддитаваррумӣ коҳишҳои маҷмӯи талабот ва маҳдудкунии миқдори пул пешбарӣ карда мешаванд. Дар ҳолати дуюм диққати асосӣ ба фишанги асъорӣ зоҳир карда мешавад, ки дар он таъҷиб асосӣ ба муътадилгардонии қурби асъор ба назар мерасад. Чораҳои номбаршуда инчунин метавонад ба пастшавии пешбиниҳои таваррумӣ, баланд шудани дарҷаи пешгӯишавандаи амали субъектони иқтисодӣ мусоидат намуда, нархҳои дохилиро ба қурби эълоншуда мустаҳкам мегардонад ва дар ин васила хислати зиддитаваррумиро пайдо мекунад.

Бо баробари ин бояд қайд намуд, ки гуногунии муносибати ортодоксали доир ба як қатор мавқеъ хислатҳои фарқкунанда дорад. Якум, дар ҳолати қурби шинокунандаи асъор пояи асосӣ пули миллӣ баромад карда, дар ҳолати қурби устувор асъори хориҷӣ баромад мекунад. Дуюм, тарзи асосии бартараф намудани таваррум маҳдудкунии миқдори пул ва муътадилгардонии қурби асъор баромад мекунад. Сеюм, мақсади сиёсати монетарӣ дар чунин тарзи муносибат муътадилгардонии қурби ивазшавии эълоншуда ба воситаи таъсиррасонӣ дар нархҳо ва шуғл баромад мекунад. Чорум, оқибатҳои хислати беруниқтисодӣ, аз як тараф ин нигоҳдории номуайяни дар соҳаи амалиётҳои байналмилалӣ бошад, аз тарафи дигар дарҷаи нисбатан баланди муайяни бо мавҷудияти имконияти мушкilotҳои беруниқтисодӣ барои содирот аз сабаби баланд шудани қурби мубодилавии асъорӣ миллӣ баромад мекунад.

Муносибати гетеродоксали бештар барои сиёсати муътадилгардонии нархҳо ва даромадҳо равона карда шудааст. Новобаста ба ин ҳангоми амалигардонии муносибати гетеродоксали унсурҳои муносибати ортодоксали низ истифода шуда

¹ Kiss K. Western Prescription for Earsten Transition. A Comparative Analysis of the Different Economic Schools and Issues // Trends in the World Economy. Budapest, 1993. № 72. Page 12.

метавонанд (бо ибораи дигар амалигардони сиёсати монетарӣ бо муътадилгардони курби асёр). Дар ин ҷо сухан доир ба шахшавии амалии нархҳо ва даромадҳо меравад, ки бевосита оид ба миён омади сеюм унсури муътадилгардони молиявӣ шаҳодат медиҳад. Муносибати мазкур, махсусан дар ҳолати муносибатҳои бозории пойдоргардида самараи зиддитабарумии босуръатро пешкаш карда метавонад. ба ҳолатҳои мусбат нагоҳ накарда, чунин муносибат ба муътадилгардони макроиктисодӣ метавонад оқибатҳои манфиро низ ба миён оварад, ки дар дигаргуншавии низоми импульсҳои нархӣ ва баҳодихӣ, аз байн рафтани рағбати тараққиёти истеҳсолоти маҳсулот бо нархҳои шахшуда ифода меёбад. Ҳамаи ин дар навбати худ метавонад норасоии молиро ба миён оварад.

Ба ғайр аз ин, боварӣ ба давлат аз байн рафтани мумкин аст, агар он ба шахшавии уҳдадорӣҳои худ доир ба қарзи дохилӣ розӣ шавад, алалхусус доир ба қоғазҳои қиатноки давлатӣ.

Муносибати гетеродоксалӣ ҳамзамон метавонад дар таъинот барои як қатор мақсадҳои фосилавӣ ифода ёбад: суръати афзоиши микдори пул, мустаҳкам намудани тағйирёбии курби асёр, суръати баландшавии нархҳо, сатҳи мизони фоиз. Ба сифати мақсади дарозмуддат инчунин суръати афзоиши ҳаҷми МУД-и номиналӣ истифода шуда метавонад, ки ҳамчун нуқтаи ибтидоии ҳисоб барои ташаккули мизони фоизи дарозмаддат хизмат намояд¹. Ба ғайр аз ин ҷораҳои хисалти ғайримонетарӣ амалӣ шуда метавонанд, ба монанди сиёсати даромадҳо. Бояд қайд намуд, ки ҳамзамон бо ин ҷорабинӣҳо, ҷараёни васеъшавии фишангҳои ғайримустақими сиёсати монетарӣ амалӣ шудани мумкин аст.

Фаъолияти мамлакатҳо дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ таҷрибаи бойи истифодабарии вариантҳои муътадилгардони макроиктисодиро ҷамъоварӣ кардааст. Дикқати махсусро таҷрибаи мамлакатҳои Амрикои Лотинӣ ба худ ҷалб менамояд, ки дар солҳои 70-90-ум барномаҳои муътадилгардониро дар асоси муносибатҳои ортодоксалӣ ва гетеродоксалӣ тадбиқ карда буданд. Дар ҷараёни истифодабарии ин муносибатҳо, ҳолатҳои бо навбат истифодабарӣ ва ҳамзистии онҳо ба назар расида буданд.

Масалан, дар кишвари Чили дар солҳои 1973-1977 варианти ортодоксалии таркиби молиявии муътадилгардони макроиктисодӣ дар асоси истифодабарии васеи пояи пулӣ амалӣ шуда буд. Соли 1978 асоси муътадилгардони макроиктисодиро танзими асёрӣ ташкил карда, соли 1983 боз механизми пояи пулӣ дар асоси сиёсати боздорандаи бучетӣ ва монетарӣ амалӣ карда шуда буд. Бо баробари ин дигаргунӣҳои мусбати марҳилаи ибтидоӣ аз марҳилаҳои номбурда бо суръати баланди таваррум (100-200% дар як сол) ва пастравии истеҳсолот (-15% дар соли 1975) иваз шуда буданд. Истифодаи амалии пояи асёрӣ дар марҳилаи дуум ба коҳишёбии сатҳи таваррум то 10% дар як сол оварда расонида, лекин чунин ҷорабинӣ пастравии ҳаҷми истеҳсолотро ба миён овард (13% МУД дар солҳои 1981 ва 1982). Марҳилаи сеюм бо сатҳи таварруми муътадил (тақрибан 20% солоне дар солҳои 1984-1990) ва суръати нисбатани устувори рушди иқтисодӣ (5% солоне, ва дар соли 1989 -10%) тавсиф карда шуданд. Бояд қайд намуд, ки ҷораҳои қайдшуда доир ба муътадилгардони макроиктисодӣ бо хароҷоти баланди иҷтимоӣ алоқаманд буданд, ки пеш аз ҳама дар пастравии даромадҳои аслии аҳоли ифода меёфтанд.

Дар Бразилия то ниммаи солҳои 80-ум ҷораҳои ортодоксалии муътадилгардони макроиктисодӣ истифода шуданд, ки дар аввал натиҷаҳои мусбатро нишон дода (суръати солонеи таваррум 30-40% ташкил карда, суръати афзоиши МУД зиёда аз 8%-ро дар солҳои 70-ум нишон дода буданд). Лекин ба нишондодҳои мусбии ҷораҳои ортодоксалӣ нигоҳ накарда, дар ниммаи солҳои 80-ум ин ҷораҳо нишондиҳандаҳои

¹ Friedman M. The optimum quantity of money / M. Friedman // The optimum quantity of money and other essays. - Chicago: Aldine publishing company. - 1969.

манфино нишон доданд (сатҳи таваррум 200% нишон дода, пастравии истехсолот ҳамсола 4,5% ташкил намуд). Барои батанзимдарории ҳолати ба миён омада дар соли 1986 дар Бразилия варинати гетеродоксалии сиёсати муътадилгардонӣ амалӣ карда шуд, ки бештар ба шахшавии нархҳо, даромадҳо ва қурби асъор асос ёфта, бо баробари ин қарор қабул карда шуд, ки чораҳои бучетӣ ва сиёсати монетарӣ ба самти хавасмандгардонӣ равона карда шаванд. Дар натиҷа сатҳи таваррум то 145%, рушди истехсолот бошад ба 8% дар соли 1986 расид. Чунин ҳолат дер давом накарда, дар соли 1990 таваррум то сатҳи 3000% расида, пастравии истехсолот ошад ба 4% баробар шуд. Барои бартаарафсозии ҳолати ба миён омада, аз соли 1990 дар Бразилия сиёсати муътадилгардонанда бо назардошти унсурҳои муносибати ортодоксалӣ (бо истифода аз пояи пулӣ ва асъорӣ) ва унсурҳои муносибати гетеродоксалӣ (бо истифода аз шахшавии пасандозҳои бонкӣ ва ғайраҳо) амалӣ карда шуданд. Ба ҳамаи ин кӯшишҳои идоракунии пулӣ нигоҳ накарда, самара аз чораҳои қайдшуда кӯтоҳмуддат буданд. Дар соли 1991 сатҳи таваррум баланд шуда, ба коҳишҳои ҳаҷми истехсолот оварда расонид. Аз соли 1994 ҳукумати Бразилия нақшаи нави муътадилгардониро амалӣ намуд, ки ҳислати ортодоксалӣ-гетеродоксалиро дошт. Дар ин марҳила воҳиди пулии нав чорӣ карда шуда, сиёсати бучетӣ ва монетарӣ пурзӯр карда шуданд. Нақшаи мазкур ба афзоиши ҳаҷми МУД то 6% ва коҳишҳои сатҳи таваррум то 10% солона мусоидат намуд¹.

Таҷрибаи кишварҳои Амрикои Лотинӣ доир ба истифодабарии чораҳои муътадилгардонии макроиқтисодӣ тасодуфан таҳлил карда нашуда, балки баҳри омӯзиши таҷрибаи онҳо аз нуқтаи назари пойдор гардидани муносибатҳои бозорӣ дар кишварҳои пасошӯравӣ, хусусан барои Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор дода шудааст. Таҷрибаи кишварҳои Чили ва Бразилия нишон медиҳад, ки оқибатҳои мусбат ва манфӣ аз истифодабарии таркиби молиявии муътадилгардонии макроиқтисодӣ метавонанд ҳам дар муносибатҳои ортодоксалӣ ва ҳам дар муносибатҳои гетеродоксалӣ ба назар расанд. Дар ягон модели мушоҳидашуда оқибатҳои мусбат ва амалигардонии пай дар пайи муътадилгардонӣ мушоҳида карда намешавад (чӣ тавре, ки аз таҷрибаи мамлакатҳои Амрикои Лотинӣ мушоҳида карда мешавад, натиҷаҳо бо марҳилаҳои мусбат ва манфӣ тавсиф карда мешаванд²).

Дар кишварҳои пасошӯравӣ мушкилотҳои муътадилгардонии макроиқтисодӣ пеш аз ҳама аз ҳислати трансформатсионии табaddулоти иҷтимоӣ-иқтисодии дар онҳо ба миён меомада бар меоянд³. Ба ҳамаи ин нигоҳ накарда, муносибатҳои умумӣ ба муътадилгардонии макроиқтисодӣ боқӣ мемонанд ва диққати махсус ба муътадили молиявӣ зоҳир карда мешавад. Лекин бояд дар назар дошт, ки барои таъмини рушди иқтисодии устувор маҷмӯи чораҳо заруранд, ки танҳо бо муътадили молиявӣ маҳдуд намешаванд.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба монанди дигар кишварҳои пасошӯравӣ, афзалият ба намуди гетеродоксалии муътадили молиявӣ дода мешавад. Зеро дар амал истифода бурдани намуди ортодоксалии муътадилгардонии макроиқтисодӣ ба хароҷоти зиёди иҷтимоӣ оварда расониданаш мумкин аст, ки пеш аз ҳама дар пастравии даромадҳои аслии аҳоли ифода меёбад. Боиси тазаккур аст, ки дар марҳилаи ибтидоии ислоҳоти иҷтимоӣ-иқтисодӣ сиёсати бучетӣ ва монетарии боздоранда истифода мешуданд⁴.

¹ Аганбегян, А.Г. О связи денежно-кредитной и промышленной политики в деятельности банковской системы России // Деньги и кредит. - 6/2013. - С. 3-11.

² Леонтьева, Е.А. Механизм кредитно-денежной трансмиссии в России /- Working Paper № 175 / CEFIR - март 2019. - 84 с.

³ Абрамова, М.А. Денежно-кредитная политика России: дискуссионные вопросы формирования и реализации // Банковские услуги. - 2015.-№ 5.-С.2-9.

⁴ Алиджанов Д.А. Денежно-кредитные механизмы стимулирования импортозамещающего экономического роста в Республике Таджикистан. // Экономический журнал № 3 (43) М. 2016. С. 12-29.

Дар шароити муосири тараққиёти иҷтимоӣ-иқтисодии Тоҷикистон муътадилгардонии молиявӣ ба сифати мақсади асосии сиёсати монетарӣ баромад мекунад. Пеш аз ҳама ин хислат дар таъминоти муътадили асъори миллӣ ба назар мерасад. Лекин таъмини муътадили асъори миллӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити норасоии (дефитсита) тавозуни молӣ ва пардохт ва дигаргуниҳои сохторӣ дар иқтисодиёти миллӣ ба миён омада истодааст. Дар шароити муосири пешрафти иқтисодиёт ду варианти сиёсати монетарӣ истифода мешавад: боздоранда ва ҳавасмандгардонанда. Сиёсати монетарии боздоранда, ки ба пастшавии монетизатсияи иқтисодиёт оварда мерасонад, одатан ба инкишофи амалиётҳои бартерӣ сабаб гашта, ҳамзамон чунин чорабинӣ метавонад суръати таваррумро боз дорад ва ё танзим намояд. Айнан барои ҳамин дар марҳилаи ибтидоии ислоҳоти иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи тавсияҳои Хазинаи байналмилалӣ аъсор (ХБА (МВФ)) сиёсати монетарии боздорандаи ба принципҳои монетаризм таъя мекарда амалӣ шуда буданд¹.

Ба ғайр аз чораҳои сиёсати монетарии боздоранда, сабаби пастшавии сатҳи монетизатсия дар иқтисодиёти кишвар дар самараи манфии озодшавии нархҳо, нобоварӣ ба низоми молиявӣ ва аъори миллӣ аз тарафи субъектони хоҷагидорӣ, муҳити ноустувори институтсионалӣ ва рақобатӣ мебошанд.

Умуман самара аз истифодабарии сиёсати боздорандаи монетарӣ ба иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири манфии худро расонид (фишангҳои чунин сиёсат аксарияти корхонаҳоро ба ҳолати муфлисшавӣ оварда расонид). Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ҳозира натавонист қисми зиёди корхонаҳои истеҳсолиро (махсусан саноатино) дар ҳолати коршоями нигоҳ дорад, зеро бар хилофи пешнаҳоди олимони иқтисодчиёни ватанӣ Бонки миллии Тоҷикистон сиёсати монетарии боздорандаро то ҳол тадбиқ карда истодааст. Дар натиҷаи чунин чорабиниҳо дар ибтидои солҳои 90-ум аз сабаби саривақт қорӣ накардани аъори миллӣ дар соҳаи пулию-қарзии мамлакат нофаҳмиҳои зиёд ба назар расиданд. Ҳукумати кишвар маҷбур шуда буд, ки муносибати гетеродоксалиро барои кӯшиши муътадилгардонии вазъияти макроиқтисодӣ дар кишвар амалӣ намояд. Лекин аз сабаби малакаи қорӣ кофӣ надохтани ҳокимияти пулӣ барои чунин чорабиниҳо дар ҷумҳурӣ қараёни стагфлятсионӣ паҳн гардид. Аҳоли ҳама гуна боварино ба давлат ва соҳаи бонкӣ аз сабаби шахшавии амонатҳо дар бонкҳо гум кард.

Ҳамин тавр дар асоси гуфтаҳои боло қайд намудан мумкин аст, ки сиёсати монетарӣ умуман дар танзими вазъи макроиқтисодӣ зоҳир мегардад.

АДАБИЁТ

1. Абрамова, М.А. Денежно-кредитная политика России: дискуссионные вопросы формирования и реализации // Банковские услуги. – 2015.-№ 5.-С.2-9.
2. Аганбегян, А.Г. О связи денежно-кредитной и промышленной политики в деятельности банковской системы России // Деньги и кредит. - 6/2013. - С. 3-11.
3. Алиджанов Д.А. Денежно-кредитные механизмы стимулирования импортозамещающего экономического роста в Республике Таджикистан. // Экономический журнал № 3 (43) М. 2016. С. 12-29.
4. Бурлачков, В.К. Макроэкономика, монетарная политика, глобальный кризис. М.: Либроком. - 2013. – 240 с.
5. Леонтьева, Е.А. Механизм кредитно-денежной трансмиссии в России /- Working Paper № 175 / SEFIR - март 2019. – 84 с.
6. Мирончик, Н. Теоретическое представление о монетарной трансмиссии в Республике Беларусь // Банковский вестник. - 2015. - № 4/621. - С. 16-22.

¹ Алиджанов Д.А. Денежно-кредитные механизмы стимулирования импортозамещающего экономического роста в Республике Таджикистан. // Экономический журнал № 3 (43) М. 2016. С. 12-29.

7. Мирончик Н., Безбородова А. Возможности применения режима монетарного таргетирования в Республике Беларусь // Банковский Вестник. – Студзень. - январь 2015. -№ 1/618. - С. 3-9.
8. Friedman M. The optimum quantity of money / M. Friedman // The optimum quantity of money and other essays. - Chicago: Aldine publishing company. - 1969.

REFERENCES

1. Abramova, M.A. Monetary policy of Russia: controversial issues of formation and implementation // Banking services. – 2015.-No. 5.- P.2-9.
2. Aganbegyan, A.G. On the connection between monetary and industrial policies in the activities of the Russian banking system //Money and Credit. - 6/2013. - P. 3-11.
3. Alijanov D.A. Monetary mechanisms for stimulating import-substituting economic growth in the Republic of Tajikistan. // Economic Journal No. 3 (43) M. 2016. P. 12-29.
4. Burlachkov, V.K. Macroeconomics, monetary policy, global crisis. M.: Librocom. - 2013. – 240 p.
5. Leontyeva, E.A. The mechanism of monetary transmission in Russia / - Working Paper No. 175 / CEFIR - March 2019. - 84 p.
6. Mironchik, N. Theoretical understanding of monetary transmission in the Republic of Belarus // Banking Bulletin. - 2015. - No. 4/621. - P. 16-22.
7. Mironchik N., Bezborodova A. Possibilities of using the monetary targeting regime in the Republic of Belarus // Banking Bulletin. - Studzen. - January 2015. -No. 1/618. - P. 3-9.
8. Friedman M. The optimal quantity of money / M. Friedman // The optimal quantity of money and other essays. - Chicago: Aldine publishing company. - 1969.